

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikelain mukaisen valvontasuunnitelman 2024 toteutuma

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma tehtiin vuodelle 2024 edelleen kohdekohtaisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjeiden mukaisesti. Tässä toteutumassa vuoden 2024 tuloksia voi verrata edellisen vuoden lukuihin (vuoden 2023 tieto suluissa). Edelliset vuodet 2021–2023 ovat olleet toteutuman suhteen poikkeavia (Covid-19 sekä valvonnan perusmaksun laskutustyö). Elintarvikevalvonnan henkilöresurssista vähennettiin 1.2.2021 0,5 htv. Resurssiin saatiin parannusta alkuvuodesta 2024, kun elintarvikevalvontaan rekrytoitiin neljäs terveystarkastaja. Toteutumassa kuvataan sekä alkutuotantoon, että ei alkutuotantoon kuuluvien, rekisteröityjen tai hyväksytyjen toimipaikkojen elintarvikevalvonnan toteutumaa.

Toimipaikat

Valvonta-alueella oli vuonna 2024 elintarviketoiminnan **alkutuotantoon** kuuluvia toimipaikkoja yhteensä 378 kpl. Toimipaikkojen määrä nousi edellisvuodesta 1,3 %. Alkutuotannon toimipaikoissa oli erilaisia kohdetoimintoja 452 kpl. Toimintojen määrä nousi 1,6 % edellisestä vuodesta. Alkutuotannon toimialalle kirjattiin kohdetietojärjestelmään yhteensä 25 (61) erilaista tapahtumaa vuonna 2024.

Valvonta-alueella oli vuonna 2024 **ei alkutuotantoon** kuuluvia rekisteröityjä ja hyväksytyjä elintarviketoimintaa harjoittavia toimipaikkoja yhteensä 631 kpl. Toimipaikkojen määrä nousi edellisvuodesta 2,4 %. Hyväksytyissä ja rekisteröidyissä toimipaikoissa oli erilaisia kohdetoimintoja 845 kpl, kohdetoiminnoissa nousua oli 3,2 %. Kohdetoimintojen nousu johtui useimmiten Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti toimipaikoille perustetuista eri toiminnoista, aiemmin perustetun suuririskisimmän toiminnan sijaan. Tälle toimialalle kohdetietojärjestelmään kirjattiin yhteensä 794 (753) erilaista tapahtumaa vuonna 2024.

Elintarvikevalvonnan toteutuma ja kattavuus vuonna 2024

Kaikki tehdyt työtehtävät ja asioiden selvitykset kirjataan valtakunnalliseen kohdetietojärjestelmään Vatiin. Vatijärjestelmän raportointi jakaa työtehtävät **valvontasuunnitelmaan sisältyviin työsuoritteisiin (valsu)**, joihin kuuluvat suunnitelman mukaiset tarkastukset, rekisteröinti-ilmoitusten ja hyväksymishakemusten käsittely jne. sekä **valvontasuunnitelman ulkopuolisiin (ei valsu) työsuoritteisiin**, joita ovat kaikki muut

työtehtävät. Varsinaisten työsuoritteiden jakaumaa on kuvattuna alla olevissa kappaleissa.

Valvontasuunnitelman mukainen valvonta

Suunnitelmallisiin tarkastuksiin luetaan Oiva-tarkastuskäynnit, niiden seurantatarkastukset, toiminnan aloitustarkastukset sekä erilaiset projektina tehtävät tarkastuskäynnit. Suunnitelman mukaisia tarkastuksia on tehty rekisteröityihin toimipaikkoihin, hyväksytyihin toimipaikkoihin sekä alkutuotannon toimipaikkoihin. Vuodelle 2024 asetettiin **tavoitteeksi**:

- rekisteröidyille ja hyväksytyille toiminnoille 325 tarkastusta (329 tarkastusta)
- alkutuotannon toiminnoille 15 tarkastusta.

Suunnitelmallisia tarkastuksia tehtiin yhteensä 226 kpl (182 kpl). **Suunnitelmallisten tarkastusten kokonaistoteutuma oli 66,5 %**. Toteutuneiden tarkastusten lukumäärä on edellisvuosiin verrattuna erinomainen, vaikkakin vuoden 2024 henkilöresursseja kuluttivat edelleen pitkäkestoiset ja vaiheikkaat selvitystyöt tarkastustoiminnassa.

Vuoden 2024 **suunnitellut tarkastukset jakautuivat** seuraavasti:

- rekisteröityihin ja hyväksytyihin elintarviketoimintoihin tehtiin tarkastuksia 218 kpl (147 kpl) ja **toteutuma oli 67,1 % tavoitteesta (45 %)**.
- alkutuotantoon tehtiin tarkastuksia 6 kpl (35 kpl) ja **toteutuma oli 40 % tavoitteesta**.

Oivatarkastukset 2024

Edellä mainituista suunnitelman mukaisista tarkastuksista Oiva-tarkastusten osuus oli 168 kpl (130 kpl). Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen valvonta-alueella tehtyjen Oiva-tarkastusten arvosanat jakautuivat seuraavasti:

- Oivallinen (A) 87,1 % tarkastusten arvioista (79,8 %)
- Hyvä (B) 8,08 % tarkastusten arvioista (14,1 %)
- Korjattavaa (C) 4,9 % tarkastusten arvioista (6,1 %)
- Huono (D) 0 % tarkastusten arvioista (0 %)

Tarkastuksella annetun kokonaisarvosanan jakauma pysyi keskimäärin samana:

- kokonaisarvion A+B sai 79,8 % toimipaikoista (78 %)
- kokonaisarvion C+D sai 20,2 % toimipaikoista (22 %)

- C/D kokonaisarviosta parantaneita toimipaikkoja oli 67,7 % (90,9 %)

Vuonna 2024 annettiin arvosana Korjattavaa hieman harvemmin kuin edellisenä vuonna. Korjattavaa arvosanat johtuivat yleisimmin omavalvontaan liittyvistä puutteista, esim. lämpötilahallinnassa. Arvosanaa Huono ei annettu kertaakaan vuonna 2024. Tarkastusten arvosanojen arviointien yhtenäistämistä tehdään säännöllisesti elintarviketiimin sisällä, esim. käymällä ohjeita ja tilanteita yhdessä läpi, jotta voidaan varmistua toimijoiden tasavertaisesta kohtelusta.

Osa toimipaikkojen tarkastuksista tehtiin **etänä tai asiakirjatarkastuksina** erilaisia sovelluksia apuna käyttäen. Asiakirjatarkastuksia käytettiin pääasiassa uusintatarkastuksissa, esim. lämpötilahallinnan tai kunnossapidon puutteiden korjaamisen todentamisessa. Asiakirjatarkastusten osuus oli 4,4 % (6 %) suunnitelmallisista tarkastuksista.

Tarkastuksia tehtiin eniten tarjoilupaikkoihin, kuten ravintoloihin ja kahviloihin, sekä erilaisiin laitospaikkoihin. Myös eläimistä saatavien elintarvikkeiden valmistuslaitoksia tarkastettiin lähes suunnitellusti. Tarkastuksia pyrittiin kohdistamaan riskiperusteisesti ja erityisesti toimijoihin, jotka aloittivat elintarviketoiminnan. Tarkastusten toteutuma ryhmittäin on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Elintarvikevalvonnan vuosisuunnitelman toteutuma vuodelta 2024/ Kohderyhmät	Kohteiden määrä ryhmittäin vuonna 2024/ kpl (VATI 4.12.2023)	Tarkastustavoite ryhmittäin vuodelle 2024/ kpl	Toteutuma/ kpl 31.12.2024	Toteutuma/ % 31.12.2024
Hyväksytyt elintarvikehuoneistot				
Eläimistä saatavat elintarvikkeet (liha-, kala-, maito- ja muna-ala)	12	26	15	57,7
Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot				
Vilja- ja kasvisala sekä muu valmistus (mm. leipomotoiminta ja marja- ja hedelmätuotteiden valmistus)	23	21	18	85,7
Elintarvikkeiden myynti (vähittäismyynti ja tukkumyynti)	167	51	40	78,4
Elintarvikkeiden tarjoilu (mm. ravintola-, kahvila- ja pika-ruokatoiminta sekä kaikki suurtalustoiminta)	395	153	143	93,5
Elintarvikkeiden kuljetukset, varastointi ja pakastaminen ja vienti ja tuonti	11	1	4	400,0
Muu elintarvikealan toiminta	20	3	0	0
Vuodelta 2023 siirtyvät (paikallinen priorisointi)				
Alkutuotanto	372	15	6	40,0
Yhteensä	628	340	226	66,5

Taulukko 1. Tarkastusten toteutuma kohderyhmittäin 2024

Valvonnan kattavuus

Ei alkutuotantoon kuuluvien rekisteröityjen ja hyväksytyjen toimipaikkojen toteutuneet tarkastukset kohdistuivat 181 (105) eri toimipaikkaan. Valvonnan kattavuus oli em. alueen kohteista noin **28,7 %** (17 %).

Alkutuotannon toteutuneet tarkastukset kohdistuivat viiteen (34) eri toimipaikkaan. Valvonnan kattavuus oli em. alueen kohteista noin **1,3 %** (9 %).

Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen

Suunnitelmaa pyritään toteuttamaan mahdollisimman hyvin käytössä olevilla resursseilla. Yleisenä tavoitteena on ollut, että vuosittain laadittu suunnitelma toteutuu 70 % tavoitteesta. Ruokaviraston riskinarviointiohjeen mukaisesti laskettuna, suunnitelmallisia tarkastuksia olisi kuulunut tehdä vuonna 2024 noin 340 kappaletta. Vuodelle 2024 varatuilla parannetuilla resursseilla 70 % toteutumaa ei ihan pystytty toteuttamaan, mutta 66,5 % toteutumaa pidetään kuitenkin erinomaisena edellisten vuosien heikkojen toteutumien jälkeen. Tarkastuksia tehtiin edelleen paikallista riskinarviointia käyttäen. Vähäriskisimpien valvontakohteiden tarkastuksia jätettiin vähemmälle.

Valvontasuunnitelman ulkopuolinen valvonta

Rekisteröityihin toimipaikkoihin tehtiin 97 kpl (36 kpl) valvontasuunnitelman ulkopuolista tarkastusta, jotka ovat liittyneet esim. asiakasvalituksiin, epidemiaselvityksiin tai jätelain mukaiseen virka-apupyynnön toteutukseen.

Hallinnolliset pakkokeinot

Havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan Oiva-tarkastuksilla. Oiva-arvioinnissa C- tai D- arvosanat johtavat aina uusintatarkastukseen. C-arvosana tarkoittaa kehoitusta, jota ei vielä katsota hallinnolliseksi pakkokeinoksi. Jos tarkastuksella on annettu korjattavaa arvosana (C), tehdään uusintatarkastus sovitun määräajan puitteissa. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti hallinnollisiin pakkokeinoihin ja annetaan arvosanaksi huono (D). Elintarvikelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, kuten määräyksiä, kieltoja tai elintarvikkeiden käyttöä ja hävittämistä koskevia päätöksiä voidaan käyttää/ käytetään huonon (D) arvioinnin yhteydessä.

Vuonna 2024 käytettiin elintarvikelain mukaisia hallinnollisia pakkotoimia elintarviketurvallisuusriskin poistamiseksi kahteen toimipaikkaan (1 kpl).

Elintarvikelain mukaisten hakemusten ja ilmoitusten käsittely

Elintarvikelain mukaista **hakemusmenettelyä** käytetään eläimistä saattavia elintarvikkeita käsittelevissä hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Vuonna 2024 käsiteltiin kuusi hakemusta (2 kpl). Hakemukset voivat koskea toimijan vaihtumista, toiminnan oleellista muutosta, toiminnan lopetusta tai uuden toiminnan aloitusta.

Elintarvikelain mukaista **ilmoitusmenettelyä** eli rekisteröintiä käytetään kaikessa muussa elintarvikelain mukaisessa toiminnassa. Vuonna 2024 käsiteltiin näitä rekisteröinti-ilmoituksia 121 kpl (170 kpl). Ilmoitukset ovat voineet koskea toimijan vaihtumista, toiminnan olennaista muutosta, uuden toiminnan aloitusta tai toiminnan lopettamista.

Ilmoitusmenettelyssä on käytössä valtakunnallinen Ilppa- ilmoituspalvelu ja Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen omat sähköiset lomakkeet, joiden kautta suurin osa ilmoituksista otettiin vastaan. Tieto rekisteröityjen toimintojen lopettamisesta on voitu vastaanottaa myös sähköpostilla, jos vietissä on ollut kaikki riittävät tiedot asian käsittelyä varten.

Elintarvikehuoneiston hyväksymismenettelyssä on käytössä ainoastaan Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen omat lomakkeet.

Liikkuvien elintarvikehuoneistojen elintarvikelain mukaisia **tiedotuksia** valvonta-alueella toimimisesta otettiin vastaan 112 kpl (113 kpl) vuonna 2024.

Valvontaprojektien toteutuma

Valtakunnallisista Ruokaviraston projekteista osallistuttiin:

- elintarvikkeiden kasvisuojeluainejäämien valvontaohjelman mukaiseen näytteenottoon yrttien, puutarhavadelmien ja chilipaprikan osalta,
- elintarvikkeiden vierasaineiden valvontaohjelmaan hedelmävalmisteiden (omenamehu ja -ose) osalta
- eläinlääkejäämien valvontaohjelmaan tilatankkimaidon ja hunajan osalta.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut toteuttaa mahdollisuuksien mukaan omia projekteja. Alustavasti oli suunniteltu kesälle 2024 kahta projektia:

- tarjoilupaikkojen jääpalojen mikrobiologinen laatu sekä
 - gluteenittomina markkinoitujen pizzojen gluteenin määrä.
- Edellä mainittuja **omia suunniteltuja projekteja** ei pystytty toteuttamaan.

Näytteenoton toteutuma

Valvontasuunnitelmaan kuuluvia näytteitä otettiin 12 (8) eri toimipaikasta. Suunniteltujen näytteiden yhteismäärä oli 12 kpl (10 kpl). Suunnitelluista näytteistä, joista tulokset ovat valmistuneet, 100 % (100 %) olivat määräysten mukaisia.

Valvontasuunnitelman ulkopuoliset näytteet ovat olleet asiakasvalitusten tai ruokamyrkytyspäilyjen selvittelyihin liittyviä pintapuhtaus- tai tuotenäytteitä. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia näytteitä otettiin neljästä (19 kpl) eri toimipaikasta. Näytteitä otettiin yhteensä 37 kpl (81 kpl). Näytteistä 86 % (100 %) olivat määräysten mukaisia. Määräysten vastaisen näytteiden vuoksi on otettu uusintana kuusi näytettä.

Elintarvike- tai pintapuhtausnäytteet tutkitutettiin joko Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:llä tai Ruokaviraston laboratoriossa tai projektin osoittamassa tutkimuslaboratoriossa.

Painopistealueiden toteutuma

Valvonnan valtakunnallisista painopistealueista pyrittiin toteuttamaan Oiva-tarkastusten painopisteet. Valtakunnallisesti painotettavia Oiva-rivejä vuonna 2024 olivat:

- **Lämpötilahallinta** (Oiva-asiakokonaisuus 6, jossa on 5 oivariviä) sekä
- **Jäljitettävyys** (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9).

Lämpötilanhallinnan viittä eri oivariviä tarkastettiin toimipaikan toimintojen mukaan 509 (114) kertaa. Jäljitettävyteen liittyviä kahta oivariviä tarkastettiin yhteensä 94 (6) kertaa.

Elintarvikevälitteisten epidemioiden selvittäminen

Elintarvikkeisiin tai niiden valmistus-/ tarjoilupaikoihin kohdistuvia sairastumis- tai haittailmoituksia vastaanotettiin vuonna 2024 yhteensä 57 kappaletta (13 kpl). Ilmoitukset olivat pääasiassa yksittäisiä ilmoituksia ja ne liittyivät elintarvikkeen tuotelaatuun, toimipaikan hygieniaan tai tuotteen aiheuttamaan ruokamyrkytyspäilyyn.

Edellä mainituista ilmoituksista noin kolmasosa kohdistui yhteen epidemiaan, joka ilmoitettiin RYMY-järjestelmän kautta. Epidemiaselvitys oli vuoden 2024 ainut (3 kpl) RYMY-järjestelmään ilmoitettu tapaus. Selvitettävä epidemia kohdistui tarjoilupaikkaan. Tässä selvitettävässä epidemiassa epidemian aiheuttaja pystyttiin osoittamaan, mutta yksittäisissä ruokamyrkytyspäilyissä oireiden aiheuttaja jää usein epäselväksi. Elintarvikevalvonta osallistui myös toisen valvontayksikön alueella tapahtuneen RYMY-tapauksen selvitystyöhön.

Asiakkailla on ollut käytössä Mikkelin kaupungin kotisivuilta löytyvä valtakunnallisen Ilppa-järjestelmän Sairastumis- ja haittailmoituslomake.

Elintarvikevalvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa toimi elintarvikevalvontatehtävissä vuonna 2024 terveysvalvonnan johtaja ja neljä terveystarkastajaa. Elintarvikevalvontaan suunniteltu kesäsjajaisuus toteutui osittain.

Kaupungineläinlääkärit valvoivat eläinperäisten elintarvikkeiden alkutuotantovalvontaa omalla praktiikka-alueellaan. Lisäksi toimistos sihteeri hoiti elintarvikevalvontaan liittyviä toimistotehtäviä (mm. sisäinen laskutus).

Varsinainen yksikön htv-jakauma on esitetty ympäristöpalvelujen yhteisessä toteutumassa.

Tiedottaminen

Elintarvikealan toimijoita tiedotettiin vuonna 2024 Mediumiksi paistetun jauhelihapihvin tarjoilusta. Tiedotus toteutettiin sähköpostitse.

Verkkosivuilla tiedotettiin edelleen valvonnan perusmaksusta ja mm. noroviruksesta.

Muu toiminta

Elintarvikevalvontaa tekevät terveystarkastajat ovat käyneet luennoimassa opiskelijoille mahdollisuuksien mukaan. Vuonna 2024 käytiin luennoimassa Saimaanportin yhtenäiskoulun hygieniapassikurssilaisille elintarvikevalvontaan liittyvistä asioista.

Elintarvikelain mukaista ohjausta ja neuvontaa annettiin yhteistyöpalaverissa Mikkelin kaupungin Ruoka- ja puhtauspalvelun henkilöstölle. Pala- veri toteutettiin Teams-sovelluksen avulla.

Ympäristöpalvelujen tarjoamat lakisääteiset palvelut ovat kirjattuna palvelutietovarannossa. Tietoja päivitettiin tarpeen vaatiessa vuonna 2024. Asiakkaille tiedot ovat käytettävissä suomi.fi- palvelussa.

Yhteistyötä pyrittiin kehittämään eri viranomaisten välillä toimialueen kunnissa. Lausuntoja annettiin kuntien rakennusvalvontaviranomaisille heidän pyynnöstään Lupapisteen kautta.

Elintarvikevalvonnasta saadut tulot

Uuden elintarvikelain mukainen **valvonnan perusmaksu** tuli voimaan 1.1.2022. Vuoden 2024 aikana käytiin läpi elintarvikelain mukaisten koh- teiden rekisterissä olevia tietoja ja päivitettiin edelleen tietoja tarpeen vaa- tiessa. Tarkastuksilla pyritään päivittämään toimijan tiedot ajan tasalle. Ruokavirasto on laatinut ohjeen Elintarvikelain mukainen valvonnan pe- rusmaksu nro 6490/04.02.00.01/2021/2. Ohjeen tarkoituksena on selven- tää elintarvikelain mukaisen valvonnan perusmaksun perimiseen liittyviä kysymyksiä. Elintarvikelain mukaista valvonnan perusmaksua on peritty lähes kaikilta kunnan valvomilta elintarviketoimijoilta. Maksu on veroluon- teinen ja kaikille samansuuruinen, 150 euroa. Maksua ei palauteta toimin- nan loppuessa kesken vuotta.

Suunnitelman mukaisten tarkastusten tarkastusmaksu elintarvikevalvon- nan tarkastuksille oli keskimäärin 124–186 euroa.

Elintarvikelain mukaisten tehtävien **valvonta- ja lupamaksuilla** kerättiin maksuja yhteensä 116 097 euroa (95 130 euroa).

Toteutetut kehittämistoimenpiteet

Elintarviketarkastajien saavutettavuutta on yritetty parantaa ja kehittää. Loppuvuonna 2023 käyttöön otettu päivystävän terveystarkastajan puhe- linpalvelu on tarjonnut asiakkaille ohjausta ja neuvontaa maanantaista perjantaihin klo 10–14. Sähköpostineuvontaa annettiin ensisijaisesti yh- teisen sähköpostin, elintarvikevalvonta@mikkeli.fi kautta. Käytössä oli edelleen ymparistopalvelut@mikkeli.fi sekä terveystarkastajat@mikkeli.fi sekä viranhaltijoiden omat sähköpostit. Elintarvikevalvontaan liittyvää pu- helinneuvontaa annettiin myös viranhaltijoiden henkilökohtaisten puhelin- liittymien kautta.

Terveystarkastajat huolehtivat ulkoisten laskusuoritteiden lähettämisestä Vati-järjestelmän kautta kaupungin myyntireskontraan. Mikkelin kaupungin sisäisistä laskuista laskutustieto välitettiin toimistosihteerille. Laskutusmuutoksen lisäksi toiminnassa on lisätty sähköisten lomakkeiden käyttöönottoa, joka nopeuttaa asioiden hoitoa.

Vuonna 2020 aloitettu EnviroVet Oy:n tarjoaman LaatuNet-laadunhallintajärjestelmän käyttöä on jatkettu. Toiminnan jatkuvan parantamisen mallin mukaisesti, toiminnassa havaitut poikkeamat kirjataan ja käydään läpi terveystarkastuksen kokouksessa. Elintarvikevalvonnan osalta poikkeamia kirjattiin vuonna 2024 3 kpl (0 kpl) ja asiakaspalautteita 2 kpl (1 kpl). Valvonnan perusmaksua koskevia yhteydenottoja tuli vähemmän kuin ensimmäisinä perintävuosina. Varsinaisia sisäisiä auditointeja ei tehty elintarvikevalvontaan vuonna 2024.

LaatuNet järjesti vuonna 2024 elintarvikevalvontaan kohdistuvan interkalibroinnin, jonka aiheena oli elintarvikepetokset. Interkalibrointiin osallistui elintarvikevalvonnan tarkastajia.

Itä-Suomen aluehallintovirasto teki vuonna 2024 Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin arviointi- ja ohjauskäynnin (AJO). Ruokavirasto ei tehnyt käyntiä vuonna 2024.

Toiminnassa on pyritty noudattamaan toiminnan jatkuvan parantamisen (Plan, Do, Check, Act) mallia. Elintarvikevalvonnan suunnitelman toteutusta seurattiin säännöllisesti vuoden aikana. Seurattaviin asioihin kuuluvat esimerkiksi tarkastusten määrät.

Toteutuman tietojen keruussa on käytetty Ruokaviraston Vatikohdetieto-järjestelmän raportteja:

- VAT_QV002,
- VAT_QV004,
- VAT_QV010,
- VAT_QV011 ja
- VAT_QV020.